

TÜRKİYE'DE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİNE YÖNELİK VERGİSEL TEŞVİKLER

TAX INCENTIVES PROVIDED TO THE TECHNOLOGY
DEVELOPMENT ZONES IN TURKEY

Mine Nur BOZDOĞAN*

ÖZ

Teknoloji geliştirme bölgeleri çerçevesinde üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ve firmaların desteklenmesi ve birbirleriyle bağlantısının ve işbirliğinin artırılması yoluyla girişimciliğin özendirilmesi, nitelikli işgücünün artırılması, yenilikçi, yüksek teknolojili ve kaliteli ürünlerin üretilmesi ve ihraç edilmesi, katma değeri yüksek, teknoloji yoğun bu ürünlerle dışa bağımlılığın ve cari açığın azaltılması, yerel, ulusal ve sonuçta küresel rekabet gücünün yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Bilim, teknoloji ve yenilik politikası doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşabilmesi ve belirlenen stratejilerin başarısı için bu bölgelere yönelik olarak devlet tarafından çeşitli vergisel teşvikler ve vergi dışı mali teşvik ve destekler sağlanmaktadır. Bu noktada hareketle, çalışmanın ilk kısmında, teknoloji geliştirme bölgeleri kavramsal boyutuyla ele alınmakta; Türkiye'deki gelişimi ve

ABSTRACT

Within the framework of technology development zones, it is aimed to encourage entrepreneurship through supporting universities, research institutions and institutions and companies, increasing their connection with each other, increasing their qualified workforce, producing and exporting innovative, high-tech and high-quality products, reducing external dependency and current deficit with these products with high added value, increasing local, national and global competitiveness. In order to achieve the targeted objectives in line with the policy of science, technology and innovation, and to ensure the success of these strategies, various tax incentives and non-tax financial incentives and supports are provided by the government for these regions. Moving at this point, in the first part of the study, technology development zones are addressed with a

* Doç.Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İ.İ.B.F. Maliye Bölümü

mevcut durumu ortaya konulmakta; çalışmanın izleyen kısımda ise, son yasal düzenlemelerle Türkiye’de teşvik ve vergi mevzuatı çerçevesinde teknoloji geliştirme bölgelerine yönelik vergisel teşvikler bütünsel biçimde yatırımlar, yönetici şirketler, girişimciler, Ar-Ge, tasarım ve destek personeli açısından incelenmekte ve bu alanda teşvik sisteminin etkinleştirilmesine yönelik yaklaşımlar sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Ar-Ge, Yenilikçilik, 4691 sayılı Kanun, Vergisel Teşvikler.

conceptual dimension; the development in Turkey and lays down the current situation; in the following section, tax incentives for recent legal incentive arrangements with in Turkey and tax legislation within the framework of technology development zones, holistic way investments, manage companies, entrepreneurs, R & D, are examined in terms of design and support staff and approaches to enhance the effectiveness of the incentive system in this field it is presented.

Keywords: Technology Development Zones, R & D, Innovation, Law No. 4691, Tax Incentives.

GİRİŞ

Türkiye’nin “Vizyon 2023 Hedefleri”nin¹ yanısıra, “Ulusal Yenilik Sistemi 2023 Yılı Hedefleri”ne² ulaşabilmesi için gerçekleştirilecek yapısal dönüşümde, bilim, teknoloji ve yenilik politikalarına uygun biçimde tasarlanan teşvik politikası, politika belgelerindeki hedeflere ulaşılabilmesi ve izlenen stratejilerin başarısında temel belirleyicilerden olacaktır. Bu doğrultuda; üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ve firmaların desteklenmesi ve birbirleriyle bağlantısının ve işbirliğinin artırılması yoluyla girişimciliğin özendirilmesi, nitelikli işgücünün artırılması, yenilikçi, yüksek teknolojili ve kaliteli ürünlerin üretilmesi ve ihraç edilmesi, katma değeri yüksek, teknoloji yoğun bu ürünlerle dışa bağımlılığın ve cari açığın azaltılması, yerel, ulusal ve sonuçta küresel rekabet gücünün yükseltilmesinde “teknoloji geliştirme bölgeleri” önemli bir fonksiyon üstlenmektedir. Nitekim, uluslararası ekonomideki değişiklikler, endüstriyel rekabet gücünü, kademe kademe, statik fiyat rekabetinden, rakiplerinden daha hızlı bilgi üreten firmaları karlı hale getiren dinamik bir yapı yönünde değiştirmiştir.³ Günümüzde, teknolojik ilerleme ve yenilikçilik verimliliğinin, ekonomik büyümenin, bunun ötesinde kalkınmanın, toplumsal refahı ve küresel rekabet gücünü arttırmanın en etkili unsurlarından sayıldığı için, teknoloji geliştirme bölgelerinin vergi teşvikleri ile desteklenmesi ve yatırımcıların, girişimcilerin ve akademisyenler, araştırmacılar gibi nitelikli işgücünün teşvikler aracılığıyla bu özel amaçlı bölgelere yönlendirilmesi izlenen politikaların başarısında anahtar rol oynamaktadır.

Bu yaklaşımdan hareketle çalışmanın amacı, teknoloji geliştirme bölgelerini ve Türkiye’de bu bölgelere yönelik vergisel teşviklere ilişkin esas ve düzenlemeleri bütünsel bir biçimde ele alıp incelemek ve değerlendirmektir. Çalışmada ilk etapta, teknoloji geliştirme bölgeleri kavramsal boyutta ele alınacak, bölgelerin yapısı ve yeni ekonomik düzendeki yeri ve önemi üzerinde durulacak, izleyen kısımda ise, teknoloji geliştirme bölgelerinin Türkiye’deki gelişim süreci ve mevcut durumu ortaya

¹ Bkz. TÜBİTAK. Ulusal Bilim Ve Teknoloji Politikaları (2003-2023 Strateji Belgesi), https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2018.

² Bkz. TÜBİTAK. Ulusal Yenilik Sistemi 2023 Yılı Hedefleri, https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/BTYK/btyk23/2011_101.pdf, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2018.

³ Peter Maskell, Anders Malmberg, Localised Learning and Industrial Competitiveness, Cambridge Journal Of Economics, 23, 1999, p. 167.

konularak bölge özelinde uygulanan vergi teşvikleri, 7103 sayılı Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 7104 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu Ve Bazı Kanunlar İle 178 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve ilgili genel tebliğlerle gerçekleştirilen son yasal düzenlemeler de dikkate alınarak yatırımlar, yönetici şirketler, girişimciler, Ar-Ge, tasarım ve destek personeli açısından 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri başta olmak üzere gerek teşvik gerekse vergi mevzuatı çerçevesinde ayrıntılı biçimde incelenecek ve bu boyutuyla teşvik sisteminin etkinleştirilmesine yönelik öneriler getirilecektir.

1- TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ KAVRAMI ve TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİNİN ÖNEMİ

“Yeni ekonomik düzenin ortaya çıkışıyla, ulusal ve yerel rekabet gücünün başarısında, “ileri teknoloji” en önemli faktör haline gelmiş ve tüm ülkeler teknolojik kapasiteyi yükseltmenin yanı sıra sürdürülebilir kalkınmayı da sağlayan ileri teknoloji alanlarındaki teknolojik buluşların farkına varmıştır.⁴ Buluşçuluk⁵ ortamı olarak tanımlanan ileri teknolojilerin geliştirildiği ve yapılan çalışmalarla yeni buluşların ortaya çıkarıldığı kentsel bir format olan teknoloji geliştirme bölgelerinin⁶, 1980 sonrası bilgi ve bilgi yayılmasının, yenilikçi buluşların⁷ ve beşeri sermayenin önem kazanmasına bağlı olarak ortaya çıktığı ifade edilebilir. Bu doğrultuda, buluşçuluk sistemlerinin giderek önem kazanmasıyla, çoğu ülke, Ar-Ge politikalarını genişletmiş, Ar-Ge projelerine büyük miktarda sermaye yatırmış ve bu projeleri düzgün biçimde uygulamak için teknoloji geliştirme bölgeleri inşa etme konusunda güçlü bir eğilime sahip olmuştur.⁸ Örneğin, Portekiz’in Ar-Ge harcamalarının % 60’ı, ekonomik, bilimsel ve teknolojik kaynakların büyük bölümünü bünyesinde bulunduran “Lizbon ve Tagus Vadisi”nde yapılmaktadır.⁹ Amerika’da Kaliforniya’daki “Silikon Vadisi”, Japonya’da “Tsukaba”, İngiltere’de “M4 Koridoru”, İsviçre’de “Swatch”, Almanya’da “Bavyera” yüksek teknolojinin hakim olduğu bu yeni üretim coğrafyasının diğer mekansal örneklerini oluşturmaktadır.¹⁰

Teknoloji geliştirme bölgeleri, eğitim, teknoloji transferi, Ar-Ge gibi teknoloji politikaları ile buluşçu kapasitelerin yükseltilmesinin¹¹ ve bilgi yayılmasının sağladığı dışsallıklarla az gelişmiş bölgelerin kalkındırılmasında da etkili olmaktadır. Hatta mükemmel mühendislik üniversiteleri, araştırma ens-

⁴ Sang-Chul Park, Science Parks In Sweden As Regional Development Strategies:A Case Study On Ideon Science Park, AI & Society, 16, 2002, p. 288.

⁵ Buluşçulukla ilgili hipotezler için bkz. Bart Nooteboom, Innovation, Learning And Industrial Organisation, Cambridge Journal Of Economics, 23, 1999, p. 127-150.

⁶ Ayda Eraydın, Küreselleşme-Yerelleşme ve İşlevleri Farklılaşan Kentler, Cevat Geray’a Armağan, Mülkiyeliler Birliği Yayınları: 25, Ankara 2001, s. 379.

⁷ Yenilik kavramı, dar anlamda teknik ilerleme anlamına gelirken, geniş anlamda teknolojik, maddi, kurumsal ve düşünsel alandaki buluşların ekonomik uygulamasıyla daha etkin sonuçların gerçekleştirilmesidir (Hüsnü Erkan, Bölgesel Gelişmeye Teorik ve Uygulamalı Bir Yaklaşım, T.C. Ege Üniversitesi İktisat Fakültesi (yayımlanmamış doçentlik tezi), İzmir 1981, s. 182.

⁸ Sang-Chul Park, 2002, p. 288-289.

⁹ Manuel Laranja, Innovation Systems As Regional Policy Frameworks:The Case Of Lisbon And Tagus Valley, Science and Public Policy, 31, 4, August 2004, p. 317.

¹⁰ Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, Beşeri Coğrafya-İnsan, Kültür, Mekan, Çantay Kitabevi, İstanbul 2002, s. 88-89.

¹¹ Bilge Armatlı Köroğlu, Küreselleşen Dünyada Bölgesel Eğilimler: Avrupa Birliği, 9. Ulusal Bölge Bilimi/ Bölge Planlama Kongresi, KTÜ Basımevi, Trabzon 2000, s. 243.

titüleri ve cazip yaşam çevresi ile teknoloji geliştirme bölgeleri, tüm dünyada bölgesel kalkınmanın en önemli araçları olarak kabul edilmektedir.¹² Dolayısıyla, teknoloji yoğun üretimin dünya ölçeğinde giderek önem kazanmasıyla ön plana çıkan teknoloji geliştirme bölgeleri bölgesel kalkınma politikalarını belirleyenlerin dikkatini artan biçimde bu yöne çekmektedir. Çünkü, bölgeler artık, -bir kısmı arka planda kalırken diğerlerine rekabet edebilirlik sağlayan güçlerin nereden kaynaklandığının anlaşılabilmesi için analiz edilmesi gereken- özel buluşçuluk sistemleri ile karakterize edilmektedir.^{13,14}

Teknoloji geliştirme bölgesi düşüncesinin ortaya çıktığı dönemden günümüze kadar yenilikçi buluşlar, bilim ve teknolojide yaşanan gelişme ve ilerlemeler, araştırma ve geliştirme faaliyetlerindeki önemli artışlar çerçevesinde, bu bölgelere ilişkin olarak farklı tanımlamalar yapıldığı ve terminolojik anlamda farklı terimlerin benimsendiği görülmektedir. Aynı anlama gelen ve dünya genelinde birbirinin yerine kullanılabilen bu terimler ağırlıklı olarak “Teknopark (Technopark)”, “Teknoloji Parkı (Technology Park)”, “Bilim Parkı (Science Park)”, “Bilim ve Teknoloji Parkı (Science & Technology Park)”, “Araştırma Parkı (Research Park)”, “Teknokent/Teknopol (Technopole)”, “Endüstriyel Park (Industrial Park)” şeklindedir.

Geniş bir kavramı kapsayan bu terimlerden teknoloji geliştirme bölgeleri, profesyoneller tarafından yönetilen ve ilişkili firmalar ve bilgi tabanlı kuruluşlarda yenilikçilik ve rekabetçilik kültürünün desteklenmesiyle temelde toplum refahını arttırmayı amaçlayan organizasyonlar olarak tanımlanmaktadır.¹⁵ Diğer bir tanıma göre, teknoloji geliştirme bölgeleri, mevcut teknolojinin geliştirilmesi, teknolojik üretimin gerçekleştirilebilmesi, teknoloji transferinin sağlanabilmesi, Ar-Ge çalışmalarının yapılabilmesi, akademik dünya ile sanayinin buluşması ve bu yolla bilginin ekonomik bir değere dönüşmesi noktasında arayüz konumunda kurulan bölgelerdir.¹⁶ Geniş anlamda ele alındığında ise, sözkonusu bölgeler “Üniversite-sanayi işbirliğinin somutlaştığı, büyük ve güçlü bir üniversite yanında kurulan, üniversitelerin araştırma, birikmiş bilgi ve eğitim gücünü, endüstrinin mevcut kaynakları ve buna karşın ihtiyaçları ve sorunları ile planlı bir şekilde, ortak noktada buluşturan ve sonuçta ortaya çıkan teknolojik ve sinerjik bir buluşu ticarileştiren, bu yolla bölgesel kalkınmaya hizmet eden, devletin var oluş gereği doğal olarak katıldığı, diğer kişi, kurum ve kuruluşların da ekonomik ve sosyal amaçları doğrultusunda içine girdikleri ve katkı sağladıkları bir yapı” biçiminde tanımlanabilmektedir.¹⁷

¹² Byung -Joo Kang, A Study O The Establishing Development Model For Research Parks, Journal Of Tecnology Transfer, 29, 2004, p. 203.

¹³ Micheal Frist, Rolf Lukas, Innovation, Cooperation And The Region, Innovation, Industry Evolution And Employment, University Press, Cambridge 1999, p. 177-178.

¹⁴ Mine Nur Bozdoğan, Bölgesel Kalkınmanın Sağlanmasına Yönelik Vergi Özendirme Önlemlerinin Türkiye Açısından İncelenmesi ve Etkinliğinin Analizi, TOBB Yayınları, Yayın Sıra No: 57, Ankara 2008, s. 42-43 (Çalışmanın terminolojik anlamda bütünlüğü açısından bu kısımda, kitapta kullanılmış olan “teknopark” terimi yerine “teknoloji geliştirme bölgesi” ifadesi yer almaktadır).

¹⁵ International Association of Science Park (IASP), <https://www.iasp.ws/our-industry/definitions>, (Erişim tarihi: 15.08.2018).

¹⁶ Adem Kalça, Yeşim Dindaroğlu, Belkıs Bal, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Özelinde Akademik Filiz İşletmelerin Kuruluşunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Türkiye Örneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:7, Sayı 14, Aralık 2017, s. 486.

¹⁷ Sanem Alkibay, Emine Orhaner, Sezer Korkmaz, Ayşegül Ermeç Sertoğlu, Üniversite-Sanayi İşbirliği Çerçevesinde Teknoparklar, Yönetimsel Sorunları Ve Çözüm Önerileri, Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 26, Sayı 2, 2012, s. 67.

Ülkemizde teknoloji geliştirme bölgelerinin kuruluşunu, işleyişini, yönetimini ve denetimini düzenleyen 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun 3. maddesinde ayrıntılı biçimde tanımlandığı üzere teknoloji geliştirme bölgesi; yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların, belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da Ar-Ge merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda buldukları, aynı üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da Ar-Ge merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği siteyi veya bu özelliklere sahip teknoparkı ifade etmektedir. Teknoloji geliştirme bölgelerinin spesifik örneği olan ihtisas teknoloji geliştirme bölgesi ise, ilgili maddede aynı sektör grubunda ve bu sektör grubundaki alt sektörlerde faaliyet gösteren girişimcilerin yer aldığı tematik teknoloji geliştirme bölgesi olarak tanımlanmaktadır.

Teknoloji geliştirme bölgelerine ilişkin mevzuatın temelini oluşturan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun 1. maddesine göre, bu bölgelerin kuruluş amaçları şu şekildedir:

- Üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayiinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması maksadıyla teknolojik bilgi üretmek,
- Üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek,
- Ürün kalitesini veya standardını yükseltmek,
- Verimliliği arttırmak, üretim maliyetlerini düşürmek,
- Teknolojik bilgiyi ticarileştirmek,
- Teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek,
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak,
- Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun kararları da dikkate alınarak teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş olanağı yaratmak,
- Teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamak.

Kategorize ederek ifade etmek gerekirse, teknoloji geliştirme bölgeleri;

- akademik birimlere,
- girişimcilere,
- yerel ekonomiye,
- ülke ekonomisine

önemli avantajlar sağlamaktadır. Şöyle ki; akademik birimlerde; firmalarla bağlantı sonucunda ortaya çıkan yeni konularda temel ve uygulamalı araştırma olanaklarının oluşturulması, endüstri alanında daha etkin işbirliğinin sağlanması, araştırma sonuçlarının ekonomik alanda faydaya dönüştürülmesi, üniversitedeki öğrencilere ve mezunlara yeni istihdam olanaklarının sağlanması gibi yararlarla sahiptir.¹⁸ Teknoloji geliştirme bölgelerinin firmalara ve girişimcilere sağladığı avantajlar, teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet gösteren firmaların kamu desteği alması, Ar-Ge çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için uygun ortamın hazırlanması, üniversitelerle işbirliği çer-

¹⁸ Metin Gümüş, S. Müge Yükseloğlu ve A. Korhan Binark, Ülkemizde Teknoparkların Gelişimi ve Mühendislik Eğitimindeki Roller, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 17(1), Özel Sayı, 2013, s. 25.

çevesinde üniversitelerden daha kolay ve uygun koşullarda danışmanlık hizmetleri sağlanabilmesi ve bu işbirliğindeki transfer sayesinde üniversitelerle daha etkin Ar-Ge işbirliklerinin kurulabilmesi şeklindeyken; bulunduğu bölgeye ve ülkeye sağladığı avantajlar ise, bölgede ve ülkede teknolojik düzeyi ve inovasyon kabiliyetini arttırması, katma değeri yüksek, Ar-Ge ve yazılıma dayalı ürünlerin üretilmesini sağlaması, dışa bağımlılığın azaltılıp ithalatın azaltılması, bulunduğu bölgenin ve ülkenin rekabet gücünün¹⁹ ve refahının arttırılması şeklinde sıralanabilir.²⁰

Belirtilen unsurlar incelendiğinde; gerek teknoloji geliştirme bölgeleri gerekse bölgelere yönelik teşvik sistemi aracılığıyla üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ve firmaların desteklenmesi ve birbirleriyle bağlantısının ve işbirliğinin arttırılması yoluyla girişimciliğin özendirilmesinin, nitelikli işgücünün arttırılmasının, yenilikçi, yüksek teknoloji ve kaliteli ürünlerin üretilmesinin ve ihraç edilmesinin, katma değeri yüksek teknoloji yoğun bu ürünlerle dışa bağımlılığın ve cari açığın azaltılmasının, yerel, ulusal ve sonuçta küresel rekabet gücünün yükseltilmesinin amaçlandığı görülmektedir.

2- TÜRKİYE'DE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİNİN GELİŞİMİ ve MEVCUT DURUMU

Türkiye'de bilim ve teknoloji konusundaki planlı çalışmalar 1960'lı yıllarda başlamakla birlikte, sözkonusu süreç 1983 yılında Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK)'nin oluşturulmasıyla önemli bir boyut kazanmış; BTYK ulusal bilim ve teknoloji politikası doğrultusunda 1993 yılında "Türkiye Bilim ve Teknoloji Politikası 1993-2003" belgesini yayımlamış; 2000 yılında ise, 2003-2023 yılları için Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Stratejileri Belgesi'nin hazırlanması kararını almış ve TÜBİTAK'ı görevlendirmiştir.²¹ Bu doğrultuda hazırlanan projenin adı "Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri" olarak belirlenmiştir.²²

Türkiye'de teknoloji geliştirme bölgesi kurulması fikrinin ortaya çıktığı 1980'li yıllar incelendiğinde, İ.T.Ü.'nün 1985 yılında İstanbul Sanayi ve Ticaret Odası ile birlikte teknoloji geliştirme bölgesi uygulamasını faaliyete geçirdiği, izleyen süreçte ise İ.T.Ü. ile KOSGEB arasında imzalanan anlaşma çerçevesinde Teknoloji Geliştirme Merkezi adıyla faaliyetlerini devam ettirdikleri görülmektedir.²³ Benzer yaklaşımla, 1988 yılında İzmir'de kurulan İzmir Teknopark A.Ş. ile Ankara'da O.D.T.Ü. bünyesinde kuruluşunu tamamlayan ve İzmit Gebze'de TÜBİTAK-MAM içerisinde oluşturulan teknoloji geliştirme bölgeleri halen faaliyetlerini sürdürmektedir.²⁴

Teknoloji geliştirme bölgelerinin kuruluşunu, işleyişini, yönetimini ve denetimini düzenleyen temel yasal çerçeve ise, 2001 yılında teknoloji geliştirme bölgelerinin 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme

¹⁹ Ulusal ve küresel rekabet gücü kavramları ve belirleyicileri için bkz. Serap Ovalı, Küresel Rekabet Gücü Açısından Türkiye'nin Konumu Üzerine Bir Değerlendirme, International Journal Of Economic And Administrative Studies, Year:7 Number 13, Summer 2014, s. 17-36.

²⁰ Metin Gümüş, S. Müge Yükseloğlu ve A. Korhan Binark, 2013, s. 25-26.

²¹ Ali Soylu, "AB 2020" ve "VİZYON 2023" Stratejilerinde İnovasyon Hedeflerinin Karşılaştırılması, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 14, 2011, s. 114-115.

²² Bkz. TÜBİTAK. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf, Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2018.

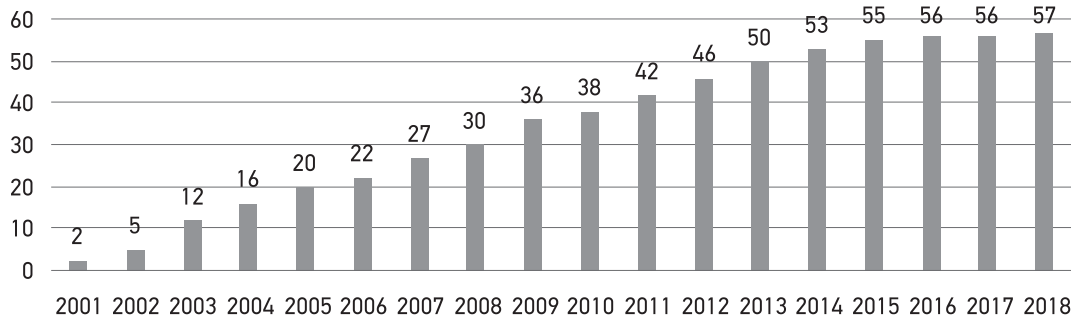
²³ Pamukkale Teknokent, <http://pauteknokent.com.tr/dunyada-ve-turkiyede-teknokentler>, Erişim Tarihi: 21 Haziran 2018.

²⁴ Sanem Alkibay, Emine Orhaner, Sezer Korkmaz, Ayşegül Ermeç Sertoğlu, 2012, s. 68.

Bölgeleri Kanunu²⁵ ve 2002 yılında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği²⁶'nin yürürlüğe girmesi ile oluşturulmuş; 2001 yılında yayımlanan Kanun'da, son yıllarda 6170 sayılı Kanun²⁷, 6676 sayılı Kanun²⁸, 7033 sayılı Kanun²⁹, 7103 sayılı Kanun³⁰ ve 698 sayılı KHK³¹ ile önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

Yasal zeminin oluşturulmasıyla birlikte, teknoloji geliştirme bölgesi sayısı ilk aşamada yalnızca 2 iken, Grafik 1'de görüldüğü üzere, Ağustos 2018 sonu itibarıyla faaliyete geçen teknoloji geliştirme bölge sayısı kayda değer bir artışla 57'ye yükselmiştir.

Grafik 1: Türkiye'de Faaliyete Geçen Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Yıllara Göre Sayısı (Ağustos 2018)

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, <https://btgm.sanayi.gov.tr/page.html?sayfald=aac8d7e1-a947-4cd7-96cb-3d3c1a49ee18&lang=tr> (Erişim tarihi: 18 Ağustos 2018), Türkiye'de Faaliyette Olan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Kuruluş Yılları tablosundaki bilgilerden yararlanarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2001 yılından günümüze, faaliyete geçmiş olan teknoloji geliştirme bölgeleri değerlendirildiğinde, en fazla artışın 2003 yılında gerçekleştiği ve 2003'te faaliyete geçen teknoloji geliştirme bölgeleri sayısının 7 olduğu; son dönem incelendiğinde ise, 2017 yılında faaliyete geçen yeni bir teknoloji geliştirme bölgesi bulunmadığı, 2018 yılında 1 tane teknoloji geliştirme bölgesinin aktif hale geldiği görülmektedir. Sonuç olarak, son 18 yıl içinde teknoloji geliştirme bölgeleri sayısı 28 kat artış göstermektedir.

Türkiye'de faaliyete geçen ve yapılaşma sürecinde olan teknoloji geliştirme bölgelerinin iller itibarıyla dağılımı Grafik 2'de yer almaktadır:

²⁵ R.G., T. 06.07.2001, S. 24454.

²⁶ R.G., T. 19.06.2002, S. 24790.

²⁷ R.G., T. 12.03.2011, S. 27872.

²⁸ R.G., T. 26.02.2016, S. 29636.

²⁹ R.G., T. 01.07.2017, S. 30111.

³⁰ R.G., T. 27.03.2018, S. 30373 (2. Mük.).

³¹ R.G., T. 04.07.2018, S.30468.

Grafik 2: Türkiye'de Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Dağılımı (Ağustos 2018)

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, <https://btgm.sanayi.gov.tr/page.html?sayfald=aac8d7e1-a947-4cd7-96cb-3d3c1a49ee18&lang=tr> (Erişim tarihi: 18 Ağustos 2018).

Ağustos 2018 itibarıyla; Ankara'da 9 adet, İstanbul'da 11 adet, Kocaeli'nde 5 adet, İzmir'de 4 adet, Konya'da 2 adet, Gaziantep'te 2 adet, Antalya'da 2 adet, Mersin'de 2 adet ve Kayseri, Trabzon, Adana, Erzurum, Isparta, Eskişehir-(Bilecik), Bursa, Denizli, Edirne, Elazığ, Sivas, Diyarbakır, Tokat, Sakarya, Bolu, Kütahya, Samsun, Malatya, Şanlıurfa, Düzce, Çanakkale, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Van, Çorum, Manisa, Niğde, Burdur, Yozgat, Kırıkkale, Balıkesir, Hatay, Karaman, Muğla, Afyonkarahisar-(Uşak), Aydın, Batman, Osmaniye, Zonguldak, Karabük, Nevşehir, Çankırı, Kastamonu ve Kırklareli'nde 1'er adet olmak üzere Türkiye'de toplam 81 adet teknoloji geliştirme bölgesi bulunmaktadır ve 81 adet teknoloji geliştirme bölgesinden 57 tanesi faaliyetine devam etmekte iken, 24 tanesi ise altyapı çalışmalarının devam etmesi sebebiyle henüz faaliyete geçmemiştir.³²

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan sağlanan verilere göre, Türkiye'de Ağustos 2018 itibarıyla faaliyette olan teknoloji geliştirme bölgelerinde,³³

- 281 adeti yabancı veya yabancı ortaklı firma, 1.052 adeti akademisyen ortaklı firma olmak üzere toplam 4.987 firma,
- 39.757 adet Ar-Ge, 3.092 adet destek, 6.155 adet kapsam dışı olmak üzere toplam 49.004 adet personel,
- 8.387 devam eden, 28.983 tamamlanan proje bulunmakta; bu bölgelerde,
- 61,2 milyar TL tutarında toplam satış,
- 3,6 milyar \$ tutarında toplam ihracat gerçekleştirilmektedir.

3- TÜRKİYE'DE TEŞVİK ve VERGİ MEVZUATI ÇERÇEVESİNDE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİNE YÖNELİK VERGİSEL TEŞVİKLER

Teşvik mevzuatı çerçevesinde, teknoloji geliştirme bölgeleri ve ihtisas teknoloji geliştirme bölgelerine yönelik olarak;

³² T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, <https://btgm.sanayi.gov.tr/page.html?sayfald=aac8d7e1-a947-4cd7-96cb-3d3c1a49ee18&lang=tr>, Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2018.

³³ T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, <https://btgm.sanayi.gov.tr/Handlers/DokumanGetHandler.ashx?dokumanId=2bc879f9-a920-40f0-95db-d8a943490d2b>, Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2018.

- yatırımlara,
- yönetici şirketlere,
- girişimcilere,
- Ar-Ge, tasarım ve destek personeline

sağlanan vergisel teşviklerin yanı sıra vergi mevzuatında da teknoloji geliştirme bölgelerine yönelik düzenlemelerle dolaylı teşvikler sağlanmaktadır. Çalışmanın izleyen kısmında son dönemde 7103 sayılı Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 7104 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu Ve Bazı Kanunlar İle 178 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³⁴ ve genel tebliğler ile gerçekleştirilen değişiklikler de dikkate alınarak teşvik ve vergi mevzuatı kapsamında sağlanan desteklere ilişkin esas ve düzenlemeler ayrıntılı biçimde incelenecektir.³⁵

3.1- 2012/3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar Çerçevesinde Yatırımlara Yönelik Vergisel Teşvikler

Kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda;

- tasarrufların katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirilmesini,
- üretim ve istihdamın arttırılmasını,
- uluslararası rekabet gücünü artıracak ve araştırma-geliştirme içeriği yüksek bölgesel ve büyük ölçekli yatırımlar ile stratejik yatırımların özendirilmesini,
- uluslararası doğrudan yatırımların arttırılmasını,
- bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasını,
- kümelenme ve çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesini³⁶

amaçlayan yatırım teşvik sisteminin, “2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” ile,

- bölgesel ayırım (İBBS Düzey-3 Bölgelerini esas alan 6’lı bölge sınıflandırması)
- amaçlar
- destek unsurları (KDV İstisnası, Gümrük Vergisi Muafiyeti, Vergi İndirimi, Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği, Yatırım Yeri Tahsisi, Faiz Desteği, Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği, Gelir Vergisi Stopaj Desteği, KDV İadesi)
- bileşenler (genel teşvik uygulamaları, bölgesel teşvik uygulamaları, büyük ölçekli yatırımların teşviki, stratejik yatırımların teşviki)

açısından önemli ölçüde revize edildiği ve teşviklerin, yeni bölgesel esasa göre şekillendirildiği görülmektedir.³⁷

³⁴ R.G., T. 06.04.2018, S. 30383.

³⁵ 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme Ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ve 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun kapsamındaki vergisel teşviklerin ayrı bir inceleme konusu oluşturması itibariyle makale, teşvik ve vergi mevzuatı açısından belirtilen şekilde sınırlandırılmıştır.

³⁶ 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Karar Madde 1.

³⁷ Bkz. Mine Nur Bozdoğan, Bölgesel Kalkınma ve İBBS Esasına Dayanan Yeni Yatırım Teşvik Sisteminin Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi, Türkiye’de Bölgesel Kalkınma ve Teşvik Politikaları, (Edi. Mine Nur Bozdoğan), Nobel Yayıncılık, Yayın No:1123, Ankara, 2014, s. 49-82.

Ülkemizde teknoloji ve Ar-Ge kapasitesini yükselterek rekabet üstünlüğü sağlayacak yatırımların desteklenmesini hedefleyen “büyük ölçekli yatırımların teşviki”ne³⁸ yönelik vergisel teşvikler Tablo 1’de yer almaktadır:

Tablo 1: Büyük Ölçekli Yatırımlar İçin Sağlanan Vergisel Teşvikler

Destek Unsurları	Bölgeler							
	I	II	III	IV	V	VI		
KDV İstisnası	Var	Var	Var	Var	Var	Var		
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Var	Var	Var	Var	Var	Var		
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB İçi	30	35	40	50	60	65
		OSB Dışı	25	30	35	40	50	60
Gelir Vergisi Stopajı Desteği		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10 yıl	

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yatırım Teşvik Sistemi-Yatırımlarda Devlet Yardımları Sunumu, Ağustos 2018.

Cari açığın azaltılmasına katkı sağlayacak katma değeri yüksek yatırımların desteklenmesine yönelik “stratejik yatırımların teşviki”ne³⁹ yönelik vergisel teşvikler ise şu şekildedir:

Tablo 2. Stratejik Yatırımlar İçin Sağlanan Vergisel Teşvikler

Destek Unsurları	Destek Oran Ve Süreleri	
KDV İstisnası	Var	
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Var	
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	50
KDV İadesi	500 Milyon TL ve üzeri yatırımlar için	
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	10 yıl (6. Bölgede Gerçekleştirilecek Yatırımlar İçin)	

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yatırım Teşvik Sistemi-Yatırımlarda Devlet Yardımları Sunumu, Ağustos 2018.

Karar’ın 17. maddesine göre, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı⁴⁰, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından desteklenen Ar-Ge projeleri neticesinde geliştirilen ürünlerin veya parçaların üretimine yönelik yatırımlar; Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) teknoloji yoğunluk tanımına göre yüksek teknolojlili sanayi sınıfında yer alan ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar (US-97 Kodu: 2423, 30, 32, 33 ve 353); asgari 500 milyon TL tutarında olmak şartıyla Ek-6’da yer alan orta-yüksek teknolojlili yatırımlar gibi “öncelikli yatırım konuları” arasında yer alan yatırımlar, Tablo 3’te belirtilen ve 5. bölgede uygulanan bölgesel desteklerden faydalanabilmekte, ancak bu yatırımlar 6. bölgede yer almaları ha-

³⁸ Bkz. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yatırım Teşvik Sistemi-Yatırımlarda Devlet Yardımları Sunumu, Ağustos 2018.

³⁹ Bkz. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yatırım Teşvik Sistemi-Yatırımlarda Devlet Yardımları Sunumu, Ağustos 2018.

⁴⁰ Yapılan değişiklikle T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı olarak anılmaktadır.

linde bulunduğu bölge desteklerine tabi olmaktadır. Dolayısıyla sözkonusu yatırımlar 1-5. bölgelerde yer aldığı takdirde, “KDV istisnası”, “gümrük vergisi muafiyeti” ve 5. bölge için aşağıda belirlenen oranlarda “vergi indirimi”nden yararlanırken, 6. bölgede gerçekleştirildiği takdirde “gelir vergisi stopajı desteğinden” ve 6. bölge için belirlenen oranlarda “vergi indiriminden” yararlanmaktadır.

Tablo 3. Bölgesel Teşvik Uygulamaları İçin Sağlanan Vergisel Teşvikler

Destek Unsurları	Bölgeler							
	I	II	III	IV	V	VI		
KDV İstisnası	Var	Var	Var	Var	Var	Var		
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Var	Var	Var	Var	Var	Var		
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB İçi	20	25	30	40	50	55
		OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10 yıl		

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yatırım Teşvik Sistemi-Yatırımlarda Devlet Yardımları Sunumu, Ağustos 2018.

Karar’da tanımlanan Ar-Ge ve çevre yatırımları ise, Karar’ın 19. maddesine göre, “KDV istisnası”, “gümrük vergisi muafiyeti” ve “faiz desteği”nden yararlanabilmekte ve bu yatırımların 6. bölgede gerçekleştirilmesi halinde sözkonusu yatırımlar, “gelir vergisi stopajı” ve “sigorta primi işçi hissesi desteği”nden de yararlanabilmektedir. Diğer bir ifadeyle Ar-Ge ve çevre yatırımlarının yararlanacağı vergisel teşvikler, genel teşvik uygulamalarında sözkonusu olan “KDV istisnası” ve “gümrük vergisi muafiyeti”nin yanısıra, 6. bölgede yer alan yatırımlar için “gelir vergisi stopajı desteği”dir. Ancak bu noktada dikkate alınması gereken unsur, Karar’ın 29. maddesine göre, Karar kapsamındaki destek unsurlarından yararlanan yatırım harcamalarının, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının desteklerinden yararlanamaması; diğer kamu kurum ve kuruluşlarının desteklerinden yararlanılan veya yararlanılacak yatırım harcamaları için ise, bu Karar kapsamındaki desteklerden yararlanmak üzere müracaat edilememesidir. Bu madde hükmüne aykırı davranılması halinde ise, Karar kapsamında yararlanılan destekler, ilgili mevzuat çerçevesinde geri alınmakta, ancak, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının sadece sübvansiyonlu kredi desteğinden yararlanan yatırımlar, bu Karar kapsamında faiz desteği dışındaki diğer destek unsurlarından yararlandırılmaktadır.

3.2- Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve Vergi Kanunları Çerçevesinde Yönetici Şirketlere, Girişimcilere ve Personele Yönelik Vergisel Teşvikler

Çalışmanın izleyen kısmında teknoloji geliştirme bölgelerinin kuruluşunu, işleyişini, yönetimini ve denetimini düzenleyen 4961 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu⁴¹ başta olmak üzere, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği, ilgili kanun ve tebliğlerin yanısıra vergi mevzuatı çerçevesinde, 7103 sayılı Kanun ve 7104 sayılı Kanun başta olmak üzere son dönemde gerçekleştir-

⁴¹ Makalenin bu kısımda “4961 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu” için “4961 sayılı Kanun” veya “Kanun” ifadesi kullanılacaktır.

len yasal düzenlemeler de dikkate alınarak teknoloji geliştirme bölgesi ve ihtisas teknoloji geliştirme bölgesinde yönetici şirketlere, girişimcilere ve Ar-Ge, destek ve tasarım personeline sağlanan teşvik ve destekler ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

3.2.1- Yönetici Şirketlere Yönelik Vergisel Teşvikler

Türkiye’de, teknoloji geliştirme bölgeleri faaliyetleri 4691 sayılı Kanun ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği kapsamında gerçekleşmekte olup bu faaliyetler teknoloji geliştirme bölgeleri bünyesinde yönetici şirketler tarafından yürütülmektedir.⁴²

4961 sayılı Kanun’un 3/k. maddesinde “yönetici şirket”, Kanuna uygun ve anonim şirket olarak kurulan, bölgenin yönetimi ve işletmesinden sorumlu şirket olarak tanımlanmakta ve Kanun’un 5. maddesine göre;

- bölgeye ait planlama ve projelendirmenin yapılması,
- gerekli alt yapı ve üst yapı hizmetleri ile bölge için gerekli her türlü hizmetlerin yürütülmesi,
- kuluçka merkezi ve teknoloji transfer ofislerinin kurulması,
- Ar-Ge veya tasarım projelerinin değerlendirilmesi ve projesi uygun görülen girişimcilere yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslara göre bölge içerisinde yer tahsis edilmesi,
- bölgenin Kanun ve ilgili yönetmeliklerde gösterilen amaca uygun olarak yönetilmesi, girişimcilerin ve üçüncü şahısların buna aykırı davranışlarının önlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması,
- her yılın sonunda kendisine ve bölgede yer alan Ar-Ge veya tasarım faaliyetinde bulunan işletmelere sağlanan destek ve muafiyetlerin etki değerlendirmesinin yapılması ile yükümlü olmaktadır.⁴³

Kanun’un Geçici 2. maddesinde düzenlendiği üzere, yönetici şirketlerin Kanun kapsamında elde ettikleri kazançlar ile bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bölgedeki yazılım, tasarım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar 31/12/2023 tarihine kadar “gelir ve kurumlar vergisinden” istisnadır. Bu bağlamda, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği’nin 21. maddesine göre, yönetici şirketin, bölgede akademik, ekonomik ve sosyal yapının oluşturulmasını sağlamak amacıyla; bölgenin toplam yapılaşma hakkının yüzde % 25’ini aşmayacak kesimi üzerinde bölge amaçları doğrultusunda gerçekleştirilecek faaliyetlere etkinlik kazandırmak ve bölgenin ihtiyaç duyduğu ekonomik, sosyal ve kültürel altyapıyı oluşturmak üzere gerekli bina ve tesisleri kurabilmesi, işletebilmesi ve kiraya verebilmesi⁴⁴ mümkün olduğu için, yönetici şirketlerin belirtilen bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar 2023 yılı sonuna kadar kurumlar vergisi açısından istisna kapsamındadır. Bu noktada istisna kapsamındaki faaliyetlerin zararlı sonuçlanması durumunda zararların diğer kazançlardan indirilmesi mümkün olmadığı gibi, yönetici şirketlerin Kanun uygulaması kapsamındaki faaliyetleri dışındaki diğer normal ticari işlemleri kapsamında elde edecekleri gelirleri ile olağandışı gelirlerinin istisna kapsamında değerlendirilmesi de mümkün değildir.⁴⁵

⁴² Adem Kalça, Yeşim Dindaroğlu, Belkıs Bal, 2017, s. 490.

⁴³ Bkz. yönetici şirketin görev ve sorumlulukları için Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği Madde 14, R.G., T. 10.08.2016, S. 29797.

⁴⁴ Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği’nin 21. maddesine göre, bölge içerisinde yer alan yönetici şirkete ait gayrimenkullerin satışı yapılamadığı için, yalnızca kiraya verilmesinden elde edilen kazanç istisna kapsamındadır.

⁴⁵ 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, R.G., T. 03/04/2007, S. 26482.

Diğer bir ifadeyle, yönetici şirketlerin kuruluş, yönetim ve işletme faaliyetleri dışında elde ettikleri faiz geliri, kur farkları, iktisadi kıymet satışı gibi olağandışı faaliyetlerden elde ettikleri kazançlar istisna kapsamı dışında tutulmaktadır.⁴⁶

Yönetici şirketlere sağlanan sözkonusu desteğin yanısıra, Kanun'un destek ve muafiyetlere ilişkin 8. maddesi çerçevesinde, diğer vergiler açısından yapılan düzenleme ile yönetici şirket; Kanun'un uygulanması ile ilgili olarak düzenlenen kâğıtlar yönünden "damga vergisinden"⁴⁷, yapılan işlemler bakımından "harçlardan" ve bölge alanı içerisinde sahip olduğu taşınmazlar dolayısıyla "emlak vergisinden" muaf tutulmaktadır. Bu bağlamda, teknoloji geliştirme bölgelerinde yer alan, gerçek veya tüzel kişiler adına kayıtlı gayrimenkullerin ifraz veya taksim veya birleştirme işlemleri, sözkonusu bölgelerde bulunan arsaların tahsisi nedeniyle şerhi gerektiren işlemleri ile bu arsa ve üzerine inşa edilen binaların tahsis edilene devir ve tescilli işlemleri ve cins değişikliği işlemleri, Harçlar Kanunu'nun 59/n. maddesi çerçevesinde harçtan istisnadır. Ayrıca atık su arıtma tesisi işleten bölgelerden, belediyelerce atık su bedeli de alınmamaktadır. Dolayısıyla atık su bedeli üzerinden tahsil edilmekte olan vergiler de alınmamaktadır.⁴⁸

3.2.2- Girişimcilere Yönelik Vergisel Teşvikler

4961 sayılı Kanun'un 3/f. maddesinde "girişimci", bölgedeki hizmet ve olanaklardan yararlanmak isteyen veya yararlanmakta olan gerçek ve tüzel kişiler olarak tanımlanmakta, çalışmanın önceki kısmında da belirtildiği üzere, bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu bölgedeki yazılım, tasarım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar 31/12/2023 tarihine kadar "gelir ve kurumlar vergisinden" istisna tutulmaktadır. Mükellefler, bu istisnadan, yönetici şirketten alınacak olan, vergi mükellefinin bölgede yer aldığını ve mükellefin faaliyet alanlarını gösteren belgeler de eklenerek bağlı buldukları vergi dairesine yapacakları başvuru çerçevesinde yararlanmaktadır. Bu noktada şube ya da şirket, tam mükellef veya dar mükellef ayrımı sözkonusu olmamaktadır. Şüphesiz, istisna uygulaması yalnızca bölge içinde ve bölgede faaliyete geçtikten sonra gerçekleştirilen yazılım, tasarım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde edilen kazançlar için sözkonusu olmaktadır. Mükelleflerin bölgede faaliyete geçtikleri tarih itibarıyla tamamlamış oldukları projelerden elde edecekleri kazançların istisna kapsamında değerlendirilmesi olanağı bulunmamaktadır. Ayrıca, bölgede yer almadan önce başlanmış olan faaliyetlerinden elde edilen kazançlara ilişkin olarak ise, projenin yalnızca bölgede gerçekleştirilen kısmına isabet eden kazanç kısmı istisna tutulmaktadır. Yönetici şirketler de dahil bölgedeki girişimcilerin, bu bölgelerde elde ettikleri kazançları dağıtmaları halinde ise, dağıtılan kâr payları üzerinden elde edenin hukuki niteliğine göre Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesi gereğince vergi kesintisi yapılması gerekmektedir.⁴⁹

⁴⁶ Yunus Demirli, Türkiye'de Teknoparklara Yönelik Teşvikler ve Teknoparkların Bilim ve Teknoloji Kapasitesinin Gelişime Katkısı, Maliye Dergisi, Sayı 166, Ocak-Haziran 2014, s. 103.

⁴⁷ Teknoloji geliştirme bölgelerindeki yönetici şirketler, 4691 sayılı Kanun'un uygulanması ile ilgili işlemlerde düzenlenen kâğıtlar bakımından damga vergisinden muaf olup yönetici şirket statüsünde olmayan diğer şirketlerin damga vergisi muafiyeti bulunmamaktadır (Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 14/03/2012 tarih ve B.07.1.GİB.0.06.62-HÇ:123.M-2010-107-361 sayılı özelgesi).

⁴⁸ Mine Nur Bozdoğan, 2008, s. 167.

⁴⁹ 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, R.G., T. 03/04/2007, S. 26482.

“Teknoloji geliştirme bölgelerinde yazılım ve Ar-Ge faaliyetinde bulunan şirketlerin, bu faaliyetler sonucu buldukları ürünleri kendilerinin seri üretime tabi tutarak pazarlamaları halinde, bu ürünlerin pazarlanmasından elde edilen kazançların lisans, patent gibi gayrimaddi haklara isabet eden kısmı, transfer fiyatlandırması esaslarına göre ayrıştırılmak suretiyle istisnadan yararlanabilecektir. Ancak, lisans, patent gibi gayrimaddi haklara bağlanmamış olmakla birlikte uyarılma, yerleştirme, geliştirme, revizyon, ek yazılım gibi faaliyetlerden elde edilen kazançların istisna kapsamında değerlendirileceği tabiidir.”⁵⁰ Üretilen yazılımların disk, CD veya elektronik ortamda pazarlanmasından elde edilen kazançların (lisansa isabet eden kısmı hariç) kurumlar vergisi istisnasından yararlanması mümkün değildir. Ayrıca, kurumlar vergisi istisnası uygulamasında yapılan yeni düzenlemeye göre, tasarım faaliyetlerine ilişkin olarak “Teknoloji geliştirme bölgelerinde tasarım faaliyetleri sonucu buldukları ürünleri kendileri seri üretime tabi tutarak pazarlayan mükellefler, bu ürünlerin pazarlanmasından elde edilen kazançlarının tasarıma isabet eden kısmını, transfer fiyatlandırması esaslarına göre ayrıştırmak suretiyle istisnadan yararlanabilecektir. Üretim ve pazarlama organizasyonu nedeniyle doğan kazancın diğer kısmı ise istisna kapsamında değerlendirilmeyecektir.”⁵¹

Girişimcilere yönelik teşviklere ilişkin dikkate alınması gereken diğer unsur, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği'nin indirim, istisna ve muafiyetleri düzenleyen 35. maddesinde hüküm altına alındığı üzere, bölge içinde faaliyette bulunan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin, yazılım, tasarım veya Ar-Ge faaliyetleri dolayısıyla 4691 sayılı Kanun'da yer alan vergisel teşviklerden bütün halinde yararlanabilmesi dolayısıyla, aynı yazılım veya Ar-Ge veya tasarım projesi için Kurumlar Vergisi Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'da yer alan vergisel teşviklerden ayrıca yararlanamamasıdır.⁵²

Girişimciler için gelir ve kurumlar vergisine ilişkin sağlanan vergisel teşviklerin yanısıra, 6676 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme çerçevesinde, önemli bir vergisel teşvik unsuru olarak, Kanun'un Ek 2. maddesine göre, Kanun kapsamında yürütülen yazılım, Ar-Ge, yenilik ve tasarım projeleri⁵³ ile ilgili araştırmalarda kullanılmak üzere ithal edilen eşya, “gümrük vergisi ve her türlü fondan”; bu kapsamda düzenlenen kâğıtlar ve yapılan işlemler “damga vergisi” ve “harçtan” istisna sayılmaktadır.

Girişimcilere tanınan diğer etkili bir vergisel teşvik ise, “katma değer vergisine” ilişkindir. Şöyle ki; KDV Kanunu'nun Geçici 20. maddesi kapsamında, 4691 sayılı Kanun'a göre teknoloji geliştirme bölgesinde ve ihtisas teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyette bulunan girişimcilerin⁵⁴ kazançlarının gelir veya kurumlar vergisinden istisna bulunduğu süre içinde bu bölgelerde ürettikleri ve sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, oyun, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımı şeklindeki teslim ve hizmetleri, yönetici şirketin onayı alınarak ilgili vergi dairesine başvurulması çerçevesinde “katma değer vergisinden” istisna sayılmaktadır. Ayrıca, teknoloji geliştirme bölgelerinde üretilen yazılımın KDV Kanunu'nun 11. ve 12. maddeleri kapsamında ihraç edil-

⁵⁰ 1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, R.G., T. 03/04/2007, S. 26482.

⁵¹ 16 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, R. G., T. 12/06/2018, S. 30449.

⁵² 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'ın 29. maddesine göre, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının sadece sübvansiyonlu kredi desteğinden yararlanan yatırımlar, Karar kapsamında faiz desteği dışındaki diğer destek unsurlarından yararlandırılmaktadır.

⁵³ 4691 sayılı Kanun Madde 3/y, 3/g, 3/z.

⁵⁴ Teknoloji geliştirme bölgelerinde, KDV Kanunu'nun geçici 20. maddesi çerçevesinde faaliyette bulunan yönetici şirketler de katma değer vergisi istisnasından yararlanmaktadır.

mesi halinde, bu ihracata ilişkin yüklenilen katma değer vergisinin indirim ve iade konusu yapılması mümkündür. Buna karşılık, örneğin teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyette bulunan girişimciler bu bölgede verilen danışmanlık hizmeti veya teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyette bulunan girişimciler tarafından bölgede üretilen yazılımlar için alınan her türlü mal ve hizmet, bu yazılım satışlarının vergiden istisna olup olmadığına bakılmaksızın katma değer vergisine tabi olmaktadır.⁵⁵ Ayrıca, 7104 sayılı Kanun ile gerçekleştirilen düzenleme çerçevesinde, 01/01/2019 tarihinden itibaren uygulanmak üzere, bu kapsamda istisna edilen işlemler bakımından ise, KDV Kanunu'nun 30. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü⁵⁶ uygulanmayacaktır.

Katma değer vergisi konusunda değişiklik yapılan diğer önemli vergisel teşvik unsuru ise, girişimci firmaların yeni makine ve teçhizat alımına bağlı olarak oluşacak vergi yükünü hafifleterek üretim maliyetlerini azaltmaya yönelik olarak sağlanan destektir. Şöyle ki; 7104 sayılı Kanun ile KDV Kanunu'nun 13. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (m) bendi ve 7103 sayılı Kanun ile KDV Kanunu'na eklenen Geçici 39. madde çerçevesinde, teknoloji geliştirme bölgesi ile ihtisas teknoloji geliştirme bölgesinde, Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde, araştırma laboratuvarlarında Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerinde bulunanlara, bu faaliyetlerinde kullanılmak üzere yapılan yeni makine ve teçhizat teslimleri 01/05/2018'den yürürlüğe girmek üzere 31/12/2019 tarihine kadar "katma değer vergisinden" istisna tutulacaktır.⁵⁷ İstisna kapsamında alınan makine ve teçhizatın, teslim tarihini takip eden takvim yılının başından itibaren üç yıl içinde, Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetleri dışında kullanılması veya elden çıkarılması hallerinde, zamanında alınmayan vergi alıcıdan, vergi ziyai cezası uygulanarak gecikme faizi ile birlikte tahsil edilecektir.

7103 sayılı Kanun'un 16. maddesi çerçevesinde, Vergi Usul Kanunu'na eklenen Geçici 30. madde ile yeni bir düzenleme olarak, katma değer vergisinde sağlanan destek için belirlenen süreyle uyumlu biçimde, teknoloji geliştirme bölgeleri kapsamında faaliyette bulunan mükelleflerce münhasıran Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerinde kullanılmak üzere, 1/5/2018 ile 31/12/2019 tarihleri arasında iktisap edilen yeni makine ve teçhizat için, belirtilen süreyle sınırlı olarak "hızlandırılmış amortisman" uygulama olanağı da tanınmaktadır.

3.2.3- Ar-Ge, Destek ve Tasarım Personeline Yönelik Vergisel Teşvikler

4961 sayılı Kanun'da;

- "Ar-Ge Personeli", Ar-Ge faaliyetlerinde doğrudan görevli araştırmacı, yazılımcı ve teknisyenler,⁵⁸
- "Destek Personeli", Ar-Ge veya tasarım faaliyetlerine katılan veya bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili yönetici, teknik eleman, laborant, sekreter, işçi ve benzeri personel,
- "Tasarım Personeli", tasarım faaliyetlerinde doğrudan görevli tasarımcı ve teknisyenler

⁵⁵ 08/08/2011 tarihli ve KDVK-60/2011-1 sayılı Katma Değer Vergisi 60 No.lu Sirküleri.

⁵⁶ KDV Kanunu'nun 30. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre, vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet ifası (Kanun'un 17. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b), (c) ve (d) bentleri ile (4) numaralı fıkrasının (i) ve (ö) bentleri uyarınca katma değer vergisinden istisna edilen işlemler hariç) ile ilgili alış vesikalarında gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan katma değer vergisi, mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilememektedir.

⁵⁷ KDV Kanunu'nun Geçici 39/3. maddesine göre, bu kapsamda yapılan teslimler nedeniyle yüklenilen vergiler, vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan vergiden indirilmekte, indirim yoluyla telafi edilemeyen vergiler, Kanun'un 32. madde hükmü uyarınca istisna kapsamında işlem yapan mükellefin talebi üzerine iade edilmektedir.

⁵⁸ Bkz. "araştırmacı", "yazılımcı" ve "teknisyen" tanımı için 4691 sayılı Kanun Madde 3/n, 3/o, 3/r.

olarak tanımlanmakta⁵⁹ ve gerek bölgedeki yönetici şirketler gerekse girişimciler için sağlanan teşviklere benzer bir yaklaşımla bölgedeki personele de önemli destekler sağlanmaktadır. Şöyle ki; Kanun'un Geçici 2. maddesine göre, bölgede çalışan; Ar-Ge, tasarım ve destek personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri 31/12/2023 tarihine kadar her türlü vergiden istisnadır. Dolayısıyla gelir vergisi istisnasının yanısıra, teknoloji geliştirme bölgesinde çalıştırılan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personeline, münhasıran bu görevlerine yönelik olarak yapılmakta olan ücret ödemeleri nedeniyle düzenlenen kağıtların 31/12/2023 tarihine kadar damga vergisine de tabi tutulmaması gerekmektedir.⁶⁰ Gelir vergisi istisnasının uygulanabilmesi için ise,

- gelir vergisi stopajına ilişkin teşvikten yararlanacak olan destek personeli sayısının, Ar-Ge ve tasarım personeli sayısının % 10'unu aşmaması,
- hak kazanılmış hafta tatili ve yıllık ücretli izin süreleri ile Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'da belirtilen tatil günlerine isabet eden ücretler istisna kapsamında olmakla birlikte, ücretin, haftalık 45 saatin üzerinde ve ek çalışma süreleri içinde elde edilmemiş olması gerekmektedir.⁶¹ Ayrıca 4691 sayılı Kanun'un Geçici 2. maddesi çerçevesinde,
- Bölge içindeki işletmelerde çalışan Ar-Ge ve tasarım personelinin bölgelerde sürdürdükleri projelerle doğrudan ilgili olmak şartıyla, proje kapsamındaki faaliyetlerinin bir kısmını bölge dışında da yürütmelerinin zorunlu olduğu durumlarda bölge dışındaki bu faaliyetlere ilişkin ücretlerinin,⁶²
- bölgedeki işletmelerde en az bir yıl süreyle çalışan Ar-Ge ve tasarım personelinin; yüksek lisans yapanlar için bir buçuk yılı, doktora yapanlar için iki yılı geçmemek üzere

bölge dışında geçirdiği sürelerle ilişkin ücretlerinin yüzde yüzünü aşmamak şartıyla Cumhurbaşkanınca ayrı ayrı veya birlikte belirlenecek kısmı yönetici şirketin onayı ile gelir vergisinden istisna tutulmaktadır.

Teknoloji geliştirme bölgelerinin kurulmasının önde gelen amaçları arasında üniversite ve sanayiinin somut biçimde bağlantı kurmasının ve üniversitelerdeki akademik bilginin yüksek teknoloji ürünlerine dönüştürülerek ticarileştirilmesinin sağlanması olduğu için, Kanun'da bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik önemli düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda, 4691 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre, kamu kurum ve kuruluşları ile üniversite personelinin bölgede yer alan faaliyetlerde araştırmacı ve idari personel olarak hizmetine ihtiyaç duyulanlar, çalıştıkları kuruluşların izni ile sürekli veya yarı zamanlı olarak çalıştırılabilmekte; aylıklı izinli olarak bölgede görevlendirilen öğretim üyelerinin bölgede elde edecekleri gelirler üniversite döner sermaye kapsamı dışında tutulmak kaydıyla öğretim elemanları yurt içinde ve yurt dışında geçici görevlendirme esaslarına göre çalışmalarını üniversite yönetim kurulunun izni ile bölgedeki kuruluşlarda yapabilmekte

⁵⁹ 4691 sayılı Kanun Madde 3/m, 3/p, 3/z.

⁶⁰ Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 17/01/2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.06.17.02-DMG-1483-77 sayılı özelgesi.

⁶¹ 4691 sayılı Kanun'un Geçici 2. maddesine göre, madde hükümleri TÜBİTAK-Marmara Araştırma Merkezi Teknoloji Serbest Bölgesinde çalışan araştırmacı, yazılımcı, tasarımcı ve Ar-Ge personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri bakımından da uygulanmaktadır.

⁶² Bölgelerde faaliyet gösteren girişimcilerin yürüttükleri Ar-Ge projesi kapsamında çalışan Ar-Ge personelinin, bölgede yürüttükleri görevlerle ilgili olarak yönetici şirketin onayı ile bölge dışında geçirilmesi gereken süreye ait ücretlerinin bir kısmı gelir vergisi kapsamı dışında tutulur (Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 31/10/2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.07.16.01-KVK.ÖZ.2011.8.-344 sayılı özelgesi).

ve yaptıkları araştırmaların sonuçlarını ticarileştirmek amacı ile bu bölgelerde şirket kurabilmekte, kurulu bir şirkete ortak olabilmekte ve/veya bu şirketlerin yönetiminde görev alabilmektedir. Dolaşısıyla, şirket ortağı olan ve aynı zamanda fiilen Ar-Ge faaliyetlerinde çalışan öğretim görevlilerine proje çerçevesinde yapılan ücret ödemeleri de gelir vergisi istisnası kapsamında yer almaktadır.⁶³

SONUÇ

Ülkemizde, teknoloji geliştirme bölgelerinin kuruluşunu, işleyişini, yönetimini ve denetimini düzenleyen temel yasal çerçevede de belirtildiği üzere, teknoloji geliştirme bölgeleri ile üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörleri arasında işbirliği sağlanarak ülke sanayinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması amacıyla teknolojik bilginin üretilmesi, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirilmesi, ürün kalitesinin veya standardının yükseltilmesi, verimliliğin artırılması, üretim maliyetlerinin düşürülmesi, teknolojik bilginin ticarileştirilmesi, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliğin desteklenmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunun sağlanması, teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanaklarının yaratılması, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş olanaklarının yaratılması, teknoloji transferine yardımcı olunması ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik altyapının sağlanması amaçlanmaktadır. Nitekim, 10. Kalkınma Planı'nda da "Bilim, Teknoloji ve Yenilik" başlığında belirtildiği üzere, Türkiye'de Ar-Ge ve yenilik politikasının temel amacı; özel sektör odaklı biçimde teknoloji ve yenilik faaliyetlerinin artırılarak faydaya dönüştürülmesine, yeniliğe dayalı bir ekosistem oluşturularak araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesine ve markalaşmış teknoloji yoğun ürünlerle ülkemizin küresel ölçekte yüksek rekabet gücüne erişmesine katkıda bulunmaktır.⁶⁴ Bu amaçların gerçekleştirilmesine yönelik olarak teknoloji geliştirme bölgeleri açısından belirlenen temel politikalar ise şu şekildedir:⁶⁵

- Teknoloji geliştirme bölgelerinin yapısının ve işleyişinin; üniversite sanayi işbirliğini, işletmeler arası ortak Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini ve yenilikçiliği en üst düzeye çıkarmak üzere etkinleştirilmesi,
- Teknoloji geliştirme bölgelerinin belli alanlarda odaklanmaları, diğer araştırma merkezleri ile bütünleşik biçimde çalışmalarının sağlanması ve küme faaliyetlerini desteklemelerinin özendirilmesi,
- Yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasında, akademisyenlerin ve öğrencilerin Ar-Ge ve girişimcilik faaliyetlerinin teşvik edilmesinin özendirilmesi,
- Uluslararası düzeyde rekabetçi ve yüksek katma değerli yeni sektörler, ürün ve markalar oluşturacak Ar-Ge ve yenilik programlarının ortaya çıkarılması,
- Araştırmacı insan gücünün sayısal ve nitelik yönünden iyileştirilmesi.

Belirlenen hedeflere uygun yaklaşımla, ülkemizde girişimciliğin özendirilmesi, nitelikli işgücünün desteklenmesi, Ar-Ge faaliyetlerinin ve yenilikçiliğin artırılması yoluyla küresel ölçekte yüksek rekabet gücüne ulaşılması noktasında bilim, teknoloji ve yenilik politikalarının etkili bir aracı olarak teşvik sistemi çerçevesinde teknoloji geliştirme bölgelerinde önemli vergisel ve vergi dışı mali teş-

⁶³ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 01/03/2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 6-809 sayılı özelgesi.

⁶⁴ T. C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Ankara, 2013, s. 86.

⁶⁵ Bkz. T. C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), 2013, s. 87.

vik ve destekler sağlanmaktadır. Teşvik mevzuatı çerçevesinde, 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar, 4961 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği başta olmak üzere gerçekleştirilen yasal ve idari düzenlemelerin yanısıra vergi mevzuatı çerçevesinde de vergi kanunları, genel tebliğler çerçevesinde yapılan düzenlemeler ile teknoloji geliştirme bölgesi ve ihtisas teknoloji geliştirme bölgesindeki yatırımlara, yönetici şirketlere, girişimcilere, Ar-Ge, tasarım ve destek personeline önemli dolaylı teşvikler sunulmaktadır. Yatırım teşvik sistemine bağlı olarak bu kapsamdaki yatırımlara sunulmakta olan vergisel teşvikler gümrük vergisi muafiyeti, katma değer vergisi istisnası, vergi indirimi, gelir vergisi stopajı desteğinden oluşurken; yönetici şirketler, girişimciler ve Ar-Ge, tasarım ve destek personeline yönelik bu vergisel teşvikler; gelir vergisi istisnası kurumlar vergisi istisnası, katma değer vergisi istisnası, damga vergisi muafiyeti ve istisnası, harç muafiyeti ve istisnası, emlak vergisi muafiyeti, gümrük vergisi muafiyeti ve hızlandırılmış amortismandan oluşmaktadır.

Teknoloji geliştirme bölgelerinde uygulanmakta olan vergisel teşviklere ilave olarak, 7103 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme ve KDV Kanunu'na eklenen Geçici 39. madde çerçevesinde, teknoloji geliştirme bölgesi ile ihtisas teknoloji geliştirme bölgesinde, Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde, araştırma laboratuvarlarında Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerinde bulunanlara, bu faaliyetlerinde kullanılmak üzere yapılan yeni makine ve teçhizat teslimleri 01/05/2018'den yürürlüğe girmek üzere 31/12/2019 tarihine kadar "katma değer vergisinden" istisna tutulacaktır. Ayrıca aynı kanunla Vergi Usul Kanunu'na eklenen Geçici 30. madde çerçevesinde yeni bir vergisel teşvik unsuru olarak, teknoloji geliştirme bölgeleri kapsamında faaliyette bulunan mükelleflerce münhasıran Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerinde kullanılmak üzere, 1/5/2018 ile 31/12/2019 tarihleri arasında iktisap edilen yeni makine ve teçhizat için, belirtilen süreyle sınırlı olarak "hızlandırılmış amortisman" uygulama olanağı tanınmaktadır. 7104 sayılı Kanun ile gerçekleştirilen düzenleme çerçevesinde ise, 01/01/2019 tarihinden itibaren uygulanmak üzere, KDV Kanunu'nun geçici 20. maddesi kapsamında istisna edilen işlemler bakımından, KDV Kanunu'nun 30. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uygulanmayacaktır. Ayrıca, girişimci firmaların yeni makine ve teçhizat alımına bağlı olarak oluşacak vergi yükünü hafifleterek üretim maliyetlerini azaltmaya yönelik bir teşvik olarak teknoloji geliştirme bölgesi ile ihtisas teknoloji geliştirme bölgesinde, Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde, araştırma laboratuvarlarında Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerinde bulunanlara, bu faaliyetlerinde kullanılmak üzere yapılan yeni makine ve teçhizat teslimleri 01/05/2018'den yürürlüğe girmek üzere 31/12/2019 tarihine kadar "katma değer vergisinden" istisna tutulacaktır. Şüphesiz, teşvik politikası çerçevesinde sağlanan desteklerin yanısıra son dönemdeki düzenlemelerle teknoloji geliştirme bölgelerine yönelik vergisel teşviklerin güçlendirilmesi, hedeflenen kesimlerin teknoloji geliştirme bölgelerine yönlendirilmesinde pozitif yönde katkı sağlayacaktır. Ancak, "verimlilik temelli ekonomilerden" "yenilikçilik temelli ekonomilere" geçiş ülkeleri arasında yer alan ülkemizde, yenilikçilik yönünde ilerleme ve küresel anlamda sürdürülebilir rekabet gücünün artırılması açısından Ar-Ge ve teknoloji politikalarında belirlenen stratejiler çerçevesinde kullanılan teşvik sisteminin, destek modellerinin ve araçlarının etkinleştirilmesine yönelik olarak,

- teşvik araçlarına ilişkin etki analizlerinin yapılması ve analizlerin sistemin yeniden yapılandırılmasında değerlendirilmesi,
- firmaların yapısına, büyüklüklerine ve performansına bağlı olarak kademelendirilen bir teşvik sisteminin tasarlanması ve teşvik yoğunluğunun bu çerçevede belirlenmesi,

- yenilikçiliğe ortam hazırlayan altyapının oluşturulması,
- Bilgi tabanlı, teknoloji yoğun, katma değeri yüksek ürünleri üretme kapasitesinin artırılmasını ve ihraç edilmesini destekleyen, stratejik teknoloji alanlarına yönelik spesifik teşvik araçlarının kullanılması,
- yatırımcı ve girişimcilerin yatırım kararlarını belirlenen politikalar doğrultusunda yönlendirebilen, ekosistemle uyumlu teşvik araçlarının kullanılması,
- sanayi ve akademi arasındaki işbirliğinin ve nitelikli işgücünün artırılmasına yönelik teşvik unsurlarının güçlendirilmesi,
- teşvik sisteminin bağımsız şekilde değerlendirilmesi yerine, yapısal reformların bir parçası olarak ele alınması,

hem teşviklere ayrılan kaynakların optimal biçimde tahsis edilmesi hem de makroekonomik açıdan cari açık sorunun çözümlenebilmesi, sürdürülebilir büyümenin sağlanması ve ülkemizin küresel rekabet gücünün artırılması açısından rasyonel görünmektedir.

KAYNAKÇA

- 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu
- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 3065 sayılı Katma Değer Vergisi
- 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu
- 492 sayılı Harçlar Kanunu
- 213 sayılı Vergi Usul Kanunu
- 7103 sayılı Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- 7104 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu Ve Bazı Kanunlar İle 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar
- 1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, R.G., T. 03/04/2007, S. 26482.
- 16 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, R. G., T. 12/06/2018, S. 30449.
- 08/08/2011 tarihli ve KDVK-60/2011-1 sayılı Katma Değer Vergisi 60 No.lu Sirküleri.
- ALKİBAY, S., ORHANER, E., KORKMAZ, S., ERMEÇ SERTOĞLU A. (2012). Üniversite Sanayi İşbirliği Çerçevesinde Teknoparklar, Yönetimsel Sorunları Ve Çözüm Önerileri, Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 26, Sayı 2, 2012, s. 65-90.
- Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 14/03/2012 tarih ve B.07.1.GİB.0.06.62-HÇ:123.M-2010-107-361 sayılı özelgesi
- Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 17/01/2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.06.17.02-DMG-1483-77 sayılı özelgesi
- Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 31/10/2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.07.16.01-KVK.ÖZ.2011.8.-344 sayılı özelgesi
- ARMATLI KÖROĞLU, B. (2000). Küreselleşen Dünyada Bölgesel Eğilimler: Avrupa Birliği, 9. Ulusal Bölge Bilimi/ Bölge Planlama Kongresi, KTÜ Basımevi. Trabzon.

- BOZDOĞAN, M. N. (2008). Bölgesel Kalkınmanın Sağlanmasına Yönelik Vergi Özendirme Önlemlerinin Türkiye Açısından İncelenmesi ve Etkinliğinin Analizi. TOBB Yayınları. Yayın Sıra No: 57. Ankara.
- BOZDOĞAN, M. N. (2014). Bölgesel Kalkınma ve İBBS Esasına Dayanan Yeni Yatırım Teşvik Sisteminin Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi, Türkiye’de Bölgesel Kalkınma ve Teşvik Politikaları, (Edi. Mine Nur Bozdoğan), Nobel Yayıncılık, Yayın No:1123. Ankara.
- DEMİRLİ, Y. (2014). Türkiye’de Teknoparklara Yönelik Teşvikler ve Teknoparkların Bilim ve Teknoloji Kapasitesinin Gelişime Katkısı, Maliye Dergisi, Sayı 166, Ocak-Haziran, s. 95-114.
- ERAYDIN, A. (2001). Küreselleşme-Yerelleşme ve İşlevleri Farklılaşan Kentler, Cevat Geray’a Armağan. Mülkiyeliler Birliği Yayınları:25. Ankara.
- ERKAN, H. (1981). Bölgesel Gelişmeye Teorik ve Uygulamalı Bir Yaklaşım. T.C. Ege Üniversitesi İktisat Fakültesi (yayımlanmamış doçentlik tezi). İzmir.
- FRIST, M., LUKAS, R. (1999). Innovation, Cooperation And The Region, Innovation, Industry Evolution And Employment, University Press. Cambridge.
- GÜMÜŞ, M., YÜKSELOĞLU S., BİNARK A. (2013). Ülkemizde Teknoparkların Gelişimi ve Mühendislik Eğitimindeki Rollerini. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 17(1), Özel Sayı, s. 24-31.
- INTERNATIONAL ASSOCIATION OF SCIENCE PARK (IASP), 2018. <https://www.iasp.ws/our-industry/definitions>, Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2018.
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 01/03/2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 6-809 sayılı özeldesesi
- KALÇA, A., DİNDAROĞLU Y. ve BAL B. (2017). Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Özelinde Akademik Filiz İşletmelerin Kuruluşunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Türkiye Örneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 7, Sayı 14, Aralık, s. 485-500.
- KANG, B.- J. (2004). A Study O The Establishing Development Model For Research Parks”, Journal Of Tecnology Transfer, 29, pp. 203-210.
- LARANJA, M. (2004). Innovation Systems As Regional Policy Frameworks:The Case Of Lisbon And Tagus Valley, Science and Public Policy, 31, 4, August, pp. 313-327.
- MASKELL, P., MALMBERG, A. (1999). Localised Learning And Industrial Competitiveness, Cambridge Journal Of Economics, 23, pp. 167-185.
- NOOTEBOOM, B. (1999). Innovation, Learning And Industrial Organisation, Cambridge Journal Of Economics, 23, pp. 127-150.
- OVALI, S. (2014). Küresel Rekabet Gücü Açısından Türkiye’nin Konumu Üzerine Bir Değerlendirme, International Journal Of Economic And Administrative Studies, Year 7 Number 13, s. 17-36.
- PAMUKKALE TEKNOKENT. <http://pauteknokent.com.tr/dunyada-ve-turkiyede-teknokentler>, (Erişim Tarihi: 21 Haziran 2018).
- PARK, S.- C. (2002). Science Parks In Sweden As Regional Development Strategies:A Case Study on Ideon Science Park, AI & Society, 16, pp. 288-298.
- SOYLU A. (2011). “AB 2020” ve “VİZYON 2023” Stratejilerinde İnovasyon Hedeflerinin Karşılaştırılması, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 14, s. 105-122.

- T. C. Kalkınma Bakanlığı (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Ankara.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (Ağustos 2018), Yatırım Teşvik Sistemi-Yatırımlarda Devlet Yardımları Sunumu.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. <https://btgm.sanayi.gov.tr/page.html?sayfald=aac8d7e1-a947-4cd7-96cb-3d3c1a49ee18&lang=tr>, (Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2018).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı <https://btgm.sanayi.gov.tr/Handlers/DokumanGetHandler.ashx?dokumanId=2bc879f9-a920-40f0-95db-d8a943490d2b>, (Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2018).
- Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği
- TÜBİTAK. Ulusal Bilim Ve Teknoloji Politikaları (2003-2023 Strateji Belgesi), https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf, (Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2018).
- TÜBİTAK. Ulusal Yenilik Sistemi 2023 Yılı Hedefleri. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/BTYK/btyk23/2011_101.pdf, (Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2018).
- TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N. (2002). Beşeri Coğrafya-İnsan, Kültür, Mekan. Çantay Kitabevi. İstanbul.